

MUSTAQIL TA'LIM VA TADBIRKORLIK: INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUV

*Butaev T., Toshkent davlat texnika universitetining
Qo'qon filiali, texnika falari nomzodi, dotsent.*

Annotatsiya. Maqolada globallashtirish sharoitida oliy ta'lim va umumiy o'rta ta'lim muassasalarida talabalarni mustaqil ta'limni tashkil etish orqali kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish hamda innovatsiyalar va moslashuvchanlik asosiy kompetensiyalarini shakllantirish asosida tadbirkorlikka yo'naltiriltirish yuzasidan tavsiyalar bayon qilingan.

Аннотация. В статье описаны рекомендации по совершенствованию профессиональной подготовки студентов в учреждениях высшего и общего среднего образования в условиях глобализации и ориентации их на предпринимательство на основе формирования основных компетенций инновационности и гибкости.

Abstract. The article describes recommendations for improving the professional training of students in institutions of higher and general secondary education in the context of globalization and their orientation towards entrepreneurship based on the formation of core competencies of innovation and flexibility.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, mustaqil ta'lim, talabalar, biznes ta'limi, startaplar, innovatsiyalar.

Ключевые слова: предпринимательство, самостоятельное образование, студенты, бизнес-образование, стартапы, инновации.

Key words: entrepreneurship, independent education, students, business education, startups, innovations.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi №PF-5847-sonli Farmonida oliy ta'lim muassasalari oldiga "...oliy ta'lim mazmunini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarining barqaror rivojlanishiga munosib hissa qo'shadigan, mehnat bozorida o'z o'rnini topa oladigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish ..." vazifalari qo'yilgan [1].

Talabalarni mustaqil ta'lim orqali kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish hamda mehnat bozoriga tayyorlash, innovatsiyalar va moslashuvchanlik asosiy kompetensiyalarga aylanayotgan bugungi dunyoda dolzarb muammo hisoblanadi. Ma'lumki, bozor iqtisodiyoti sharoitida dunyoning yetakchi oliy ta'lim muassasalari yetuk mutaxassislar tayyorlash uchun ta'limning tadbirkorlikka yo'naltirilgan shakllaridan foydalanib kelishmoqda.

Tadbirkorlik va mustaqil ta'lim bir qarashda bir-biridan uzoq bo'lib tuyulishi mumkin bo'lgan ikkita tushunchadir, lekin ular bir-biriga chuqur bog'liqdir. Bu ikkala soha ham insondan tashabbuskorlikni, fikrlashning moslashuvchanligini, qaror qabul qilish qobiliyatini va doimiy o'zini o'zi rivojlantirishni talab qiladi [2, 3].

Nima uchun tadbirkorlik va mustaqil ta'lim bir-biri bilan chambarchas bog'liq?

• **Uzluksiz o'rganish:** - tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan biznes dunyosida tadbirkor o'z bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab turishi kerak. Yangi texnologiyalar, bozor tendensiyalari, raqobatchilarning paydo bo'lishi - bularning barchasi doimiy mustaqil o'rganishni talab qiladi.

• **Tashabbuskorlik va mustaqillik:** - tadbirkor - bu o'z biznesi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga oladigan va barcha qarorlarni mustaqil ravishda qabul qiladigan shaxs. Mustaqil ta'lim jarayonida talabaning o'zi nimani va qanday o'rganishni tanlashda xuddi shunday yondashuv zarur.

• **Muammoni hal qiluvchi:** - tadbirkor har kuni hal qilishi kerak bo'lgan turli muammolarga duch keladi. Mustaqil ravishda yechim topish va innovatsion qarorlar qabul qilish qobiliyati tadbirkor uchun ham, mustaqil talaba uchun ham asosiy mahoratdir.

• **Ijodkorlik va innovatsiya:** - tadbirkorlik - bu yangi g'oyalar va echimlarni izlash. Mustaqil ta'lim ham ijodkorlikni rag'batlantiradi, chunki talaba turli yondashuvlar bilan tajriba o'tkazishi va muammolarni hal qilishning yangi usullarini topishi mumkin.

• **Vaqtning boshqarish:** - tadbirkor ham, mustaqil ravishda o'qiydigan talaba ham o'z vaqtini samarali boshqarishga qodir bo'lishi kerak. Bu barcha vazifalarni bajarish va maqsadlaringizga erishish uchun kerak.

Qanday qilib mustaqil ta'lim tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi?

• **Tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirish:** - mustaqil ta'lim o'quvchidan ma'lumotlarni izlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish qobiliyatini talab qiladi. Bu ko'nikmalar doimiy ravishda bozor tadqiqotlarini olib borishi va raqobat muhitini tahlil qilishi kerak bo'lgan tadbirkor uchun juda foydali.

• **Qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish:** - mustaqil o'qiyotgandan talaba doimiy ravishda qaror qabul qilish zarurati bilan duch keladi. Bu o'ziga ishonch va qiyin vaziyatlarda tezkor qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

• **Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish:** - mustaqil ta'lim topshirig'ini muvaffaqiyatli bajarish uchun talaba ustozlari, kursdoshlari va boshqa odamlar bilan muloqot qila olishi kerak. Ushbu ko'nikmalar tadbirkorga mijozlar, hamkorlar va investorlar bilan muloqot qilish uchun ham zarur.

• **Taqdimot ko'nikmalarini rivojlantirish:-** mustaqil ta'lim ko'pincha taqdimotlar va hisobotlarni tayyorlashni o'z ichiga oladi. Bu tadbirkor uchun juda muhim bo'lgan notiqlik mahoratini rivojlantirishga yordam beradi.

Biroq, bunday jarayonni samarali qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish talabalarning motivatsiyasini ham, zarur vositalar va resurslar bilan ta'minlashni ham hisobga oladigan kompleks yondashuvni talab qiladi [4, 5].

Mustaqil ta'lim - tadbirkorlik ta'limining asosiy jihatlari:

1. Motivatsiya:

- o *Tadbirkorlik muhitini yaratish:* universitetda yoki tashqi hamkorlar bilan hamkorlikda xakatonlar, biznes inkubatorlar, akseleratorlar tashkil etish;
- o *Talabalar startaplarida ishtirok etishni rag'batlantirish:* tanlovlar, grantlar yaratish, murabbiylik yordamini ko'rsatish;
- o *Tadbirkorlik holatlarini ta'lim dasturlariga integratsiyalash:* Tadbirkorlarning muvaffaqiyatli hikoyalarini namoyish qilish, haqiqiy biznes muammolarini tahlil qilish.

2. Ta'lim manbalari:

- o *Onlayn platformalar va kurslar:* Coursera, Udey, tadbirkorlar uchun ixtisoslashtirilgan platformalar kabi ta'lim resurslariga kirishni ta'minlash;
- o *Master-klasslar va veb-seminarlar:* Muvaffaqiyatli tadbirkorlarni ochiq ma'ruzalar va mahorat darslarini o'tkazishga taklif qilish.

3. Amaliy ko'nikmalar:

- o *Loyiha faoliyati:* Haqiqiy biznes muammolarini hal qilishga qaratilgan amaliy-loyiha ishlarini tashkil etish;
- o *Amaliyot va amaliyot:* kompaniyalarda stajirovkalarni yakunlashda yordam berish, biznes inkubatorlarda ishtirok etish;
- o *Mentorlik:* Tajribali tadbirkorlar talabalarga o'z loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirishda yordam beradigan murabbiylik tizimini yaratish;

4. Hamjamiyat:

- o *Talabalar tadbirkorlik klublarini tashkil etish:* Uchrashuvlar, munozaralar, aloqalarni tashkil etish;
- o *Kasbiy jamoalarda ishtirok etish:* talabalarning konferensiyalar, ko'rgazmalar, tanlovlarda ishtirok etishini qo'llab-quvvatlash;
- o *Bitiruvchilar bilan hamkorlik:* Muvaffaqiyatli bitiruvchilarni mahorat darslarini o'tkazish, maslahat berish va talabalar loyihalariga sarmoya kiritish uchun jalb qilish.

Mustaqil ta'lim- tadbirkorlik ta'limining afzalliklari:

- *Moslashuvchanlik:* Talabalar o'zlariga mos vaqt va tezlikda o'qishlari mumkin;
- *Muhimligi:* Tadbirkorlik sohasidagi eng yangi tendensiyalar va texnologiyalarni o'rganish imkoniyati;
- *Yumshoq rivojlanish ko'nikmalar :* Muloqot qobiliyatlari, jamoada ishlash qobiliyati, ijodkorlik.

Xulosa:

O'quvchilarni mustaqil ta'lim orqali tadbirkorlikka yo'naltirish kelajakka qo'yilgan sarmoyadir. Ushbu yondashuv yoshlarga dinamik o'zgaruvchan dunyoda muvaffaqiyatli martaba uchun asosiy kompetensiyalarni rivojlantirish imkonini beradi. Eng yaxshi natijalarga erishish uchun motivatsiya, ta'lim

resurslari, amaliy ko‘nikmalar va kuchli jamoani yaratishni o‘z ichiga olgan keng qamrovli qo‘llab-quvvatlash tizimini yaratish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi №PF-5847-son farmoni. Toshkent. 2019 y. <https://lex.uz/docs/4545884>

2. Potapova O.N., Pogorelova A.Yu., Puzыnya T.A. Osobennosti obucheniya predprinimatelstvu na neprofilnykh napravleniyax programm srednego professionalnogo obrazovaniya // Sovremennaya konkurensiya. 2022. №2 (86).

3. Maykova Ye. N., Maykova P. N. Razvitie predprinimatelskoy deyatelnosti v sfere obrazovaniya // Forum molodykh uchenykh. 2022. №4 (68).

4. Kasimakhunova A. M., Butaev T. Methods of Developing Entrepreneurial Competencies in Students of Engineering Education // European journal of innovation in nonformal education. – 2022. – T. 2. – №. 1. – S. 309-315.

5. Butaev T., Haydarov H. H. Technology for Development of Soft and Hard Skills Competencies in Engineering Students of Higher Education Institutions // Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science. – 2022. – T. 3. – №. 7. – S. 198-202.